

האם בשידוכים יש היתר להסתיר מידע?

יבמות מה, א

הוא דאתא לקמיה דרב, אמר ליה: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, מהו? אמר לו: הולד כשר; אמר ליה: הב לי ברתך! לא יהיבנא לך. אמר שמי בר חייא לרב, אמרי אינשי: גמלא במדי אקבא רקדא, הא קבא והא גמלא והא מדי ולא רקדא! אמר ליה: אי ניהוי כיהושע בן נון, לא יהיבנא ליה ברת. אמר ליה: אי הוה כיהושע בן נון, אי מר לא יהיב ליה - אחריני יהיב ליה, האי, אי מר לא יהיב ליה - אחריני לא יהיב ליה... ואף רב מתנה מורה בה להיתירא, ואף רב יהודה מורה בה להיתירא, דכי אתא לקמיה דרב יהודה, אמר ליה: ויל איטמר, או נסיב בת מינך. וכי אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: או גלי, או נסיב בת מינך.

תבנים ופרוש: אותו אדם (ש"י) שהיה בן גוי (מישראלית) שבא לפני רב, אמר לו: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, מהו? אמר לו: הולד כשר. אמר לו: תן לי בתך, אמר לו: לא אתן לך. אמר שמי בר חייא לרב: אמרם האמיש 'גמל גדול מוקד בתוך קב (כלי קיבול קטן) בירבע רגלי במלכת מדי' ונזמא היא, הרי קב והרי גמל והרי מדי והגמל אינו מוקד? ומשמעות הפתום היא: אתה שתהנת דבר חיובי, האמת דברך ונתן לי בתך (חש"י). כלומר, אתה הנתת דבר שאין הכל מתירם אותו, הנה משמיע מדבר ליד משעה, אין אתה מקמת את הוראתך ואתה נמנע מליתן לי את בתך לאשה, ונראה שאין הוראתך אלא בעין סומא. אמר לו (רב) אף אם היה כיהושע בן נון לא אתן לו את בת. אמר לו (ש"י בר חייא) איליאת היה כיהושע בן נון, אף אם מר לא היה נתן לו את בתו, אחרים היו נותנים לו. כעת אם מר לא יתן לי בת, גם האחרים לא יתנו... ואף רב מתנה מורה בה להיתיר, ואף רב יהודה מורה בה להיתיר, ששכב לפני רב לך יהודה אמר לו: לך התחבא, כלומר לך למקום שאין מכירים אותך, ושם תוכל להינשא לבת ישראל מיוחסת כי לא ידע את יחסך, או שתשא אישה כמותך (בת של ישראלית מן העובד כוכבים או מעבד). וכן שכבא אדם כזה לפני רבא, אמר לו: או שתגלה למקום שאין מכירים אותך או שתשא אישה כמותך.

מתוך עצותיהם של רב יהודה ורבא נראה שהיה מקובל עליהם שבמקום החדש שאלו יגיע אותו בן הגוי מישראלית, יהיה מותר לו להסתיר את המידע הזה מבת זוגו העניתית וממשפחתה.

הם סברו כך למרות שפגם כזה נחשב בעיני רבים לפגם משמעותי, שהרי רב לא הסכים לתת לבן הגוי את בתו, ולמרות שהם הניחו שגם אחרים שיוודעו להם שהוא בן גוי, לא יתנו לו

את כנותיהם.

האמנם גניבת דעת שלעולם לא תיוודע - אינה גניבת דעת?

שו"ת מנחת יצחק חלק ו סימן קל"ט

... בבדון מי שנשאל אם ליקח לחתן בתו את מי שיוודע עליו דבר עבירה אי מחוייב להגיד בס"ד, ירושלים עה"ק תוב"א עשי"ת תשל"ב לפ"ק.

הנה נתעוררתי להביע חו"ד העניה בדבר השכיח למי ששואלים אותו עצות על שידוכין ויש בידיעתו שהמוזכר ממנו עבר עבירה גדולה בנערותו אם מוכרח לגלות זאת או על כל פנים שלא ליעץ לעשות שידוך זה...

(יב) תבנא לדינא הנראה לענ"ה: דאם שואלים אותו על מי שנודע לו שעבר עבירה גדולה בנערותו, ומאז לא נשמע ממנו מאומה, והוא עוסק בתורה, אין לגלות להשואל, ואם לפי דעת הנשאל הוא שידוך הגון, יכול ליעץ לעשות השידוך.

אבל אם חטא כ"פ, אם לא נתברר שעשה תשובה צריך לגלות להשואל מזה, ואם עשה תשובה עדיין למיחוש מיהא בעי, וצריך לגלות להשואל, אבל יכול לומר לו לעשות השידוך, ואם יודע שכשיגלה לו בודאי לא יעשה השידוך הנכון להשמיט עצמו מליעצו כלום. יצחק יעקב ווייס.

³ על פי תשובת הנצי"ב מוולוז'ין (שו"ת משיב-דבר ח"ב סי' ט) ביאר בספר נשמת אברהם ח"ג סימן ה' סק"ח ע"מ קד' שהצעתם של רב יהודה ורבא לאותו בן גוי מישראלית לגלות למקום אחר ולהסתיר את יחסו, נובעת מכך שבמקום החדש לעולם לא יודע שאביו היה גוי, ולכן אין בכך גנבת דעת. כאן עולה השאלה האם גנבת דעת שלעולם לא תיוודע היא גנבת דעת או לא.

אדם שנותח ונכרתה לו ביצה אחת עקב מחלה, הפוסקים התירו לו לבוא בקהל:

שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורבייה סימן ה סעיף ז

נכרתו הביצים או אחת מהם, או שנפצעה אחת מהם, או שנידוכה אחת מהן, או שחסרה, או שניקבה (נקב מפולש) (ב"י בשם נ"י בשם תוס' פ' הערל), הרי זה פסול. הגה: וכן עיקר. ולכל כיש מחוייב בעל ביצה אחת אם היחה לוחה קנטלה קלימה כשנטלה ונשאלת על ימין (היא ככרת ר"ח). למנס ראייה מקילין כסכרל האחרונה, אבל טוב לחוש באיכוך ולורייתא לכלכי המהומיים והס רוב מנין ורוב בנין.

על פגם שיש בו חשיבות - נשאל הקהילות יעקב:

קהילות יעקב יבמות סימן מד'

"... על אחד שמחמת חולי נטלו ממנו הרופאים את הביצה השמאלית ואחרונים ז"ל מכשירין אותו לבוא בקהל... דאם לא כן אין לו תקנה וכבר הותר האי גברא על פי הוראות גדולי הרבנים. ושאל אם מחוייב על כל פנים להגיד עניינו להמשודכת שהיה לו עסק זה.

והשאלה בחלקת לשנים: א. שמא לא יגיד, יהא חשש קדושי טעות. ב. אם תמצא לומר שאין כאן חשש קדושי טעות שמא על כל פנים מחוייב להגיד שלא יהא אונאה וגונב דעת אחרים להינשא בחזקת כשר גמור בלא שום פקפוק..."

הר"י קנייבסקי הסיק מהגמרא לעיל שמותר להונות בדברים בעסקי שידוכים בדרך של הסתרת מידע:

הגם שלא סיפר על כך למשודכת עמו, לדבריו אין בכך מקח טעות:

שאפילו מי שנישא לאשה שהתברר שהיא מחייבי לאוין הנישואין תקפים, ואמנם חייב להוציאה אך יש לה כתובה (כתובות קא, ב) וקל וחומר בחייבי עשה (ימב"ס הל' אישות ד, ד; שו"ע אה"ע סי' קטז), וכל שכן אותו אדם שלרוב הפוסקים הוא מותר לבוא בקהל ונישואין יהיו תקפים.

ולמרות שבמקח וממכר המוכר דבר מאכל האסור באכילה אפילו מדרבנן זהו מקח טעות לכל הדעות (בכורות לז, א; שו"ע חו"מ סי' רלד) - שם הסיבה היא שהקונה אינו רוצה דווקא את המוצר שמציעים לו, ולא איכפת לו לקנות מוצר אחר זהה; ואילו בשידוכין בני זוג מחליטים להינשא דווקא לבן הזוג שבחרו בו ומצא חן בעיניהם, ולכן לא כל ריעותא נחשבת מום לבטל את הקידושין, אלא אם כן זהו מום גמור שידוע שמחמתו לא היו מתרצים בשום אופן להתקדש זו לזה (כעולה משו"ע אה"ע סי' קיז).

והוא מפשיין ואומר, שאמנם גניבת דעת אסורה גם במקרים שאין בהם מקח טעות (שו"ע חו"מ רנחא וסמ"ע שם), ולפי זה כל מי שיש לו פגם קטן (ולמי אוקי?) אינו יכול להשתדך כמעט לעולם.

⁴ נשמ"א שם סק"ד (ע"מ צו) ושם סי' קעב סק"ג (עמ שנה).

ניתן להביא סיוע לסברה זו מהדיון בשאלה "כיצד מרקדין לפני הכלה?"

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף טז ע"ב - יז ע"א

תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לביה: הרי שהיתה חגיגתה או סומא, אומרים לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה: **מְדַבֵּר שֶׁקָרַח תִּרְקַח!** אמרו להם ב"ה לבי"ש: לדרכיכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגנונו בעיניו? הרי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

מכאן אפשר להסיק שלא רק הנתונים קובעים אלא בעיקר ההתייחסות הסובייקטיבית של בני הזוג זה לזה.

אך מהגמרא ביבמות הגי'ל מוכח שאין חיוב לספר על הפגם קודם לנישואין:

קהילות יעקב יבמות סימן מד'

הסיבה לכך היא כאמור לעיל: במקח וממכר היה שמח הקונה אילו היו מציעים לו מוצר מושלם זהה במקום זה שיש בו פגם, אבל בנישואין קיימת אומדנא שלמרות הפגם מתרצה הצד השני בנישואין - אם משום חיבה, אם משום שקשים הם הגירושים, ואם משום החשש מה יזדמן לו בעתיד. עוד הוסיף מדברי ספר חרדים (לאוין מדברי קבלה פ"ד) שהאיסור לגנוב דעת שלא בדרך אמירת שקר אינו אלא מדרבנן, ואם כן, כנראה לא גזרו חכמים במקום חשש ביטול מצוות פרו ורבו ומכשולות אחרים, ואין במקרים אלו איסור גניבת דעת.

אכן - הוסיף הר"י קייבסקי - ניתן לחלק בין נושא פגם הייחוס שעליו מדובר בגמי יבמות הגי'ל לבין פגם כריאות:

בנושא הייחוס - אם לא שאלוהו על כך במקום שאין מכירים אותו, נראה שוויתרו על ידיעתם בענין זה.

בעוד שמום גופני לא העלו על דעתם לשאול, וזה שלא שאלו לכאורה אינו מוכיח דבר (מעין הסברה שבתוס' חולין צד, ב"ד"ה אינהו).

אך כיון שלא ברור כלל שניתן לסמוך על הסברה שמי שלא שואל אינו מקפיד, ואעפ"כ רב יהודה ורבה הציעו לו ליגלות למקום שאין מכירים אותו - הרי שבשעת הדחק אפשר שלא חל האיסור דרבנן של גניבת דעת באופן של הסתרת מידע.

⁵ לכן, לפי הקהילות יעקב, לא כל פגם נחשב מום שדי בו לבטל את הקידושין, אלא אם כן זהו מום גמור, וידוע שמחמתו לא היו מתרצים בשום אופן להתקדש זה לזה. אמנם גנבת דעת אסורה גם במקרים שאין בהם מקח טעות, אך מהגמרא ביבמות מוכח שאין חיוב לספר על הפגם קודם לנישואים - כמובא בהמשך הדברים - כיוון שאפשר להעריך שהצד השני יתרצה לנישואים על אף הפגם.

לעומת זאת הסכימו הפוסקים הנאים שכל צד חייב להודיע למשנהו על כל פגם שיש בו חשיבות:

שו"ת עין אליעזר חלק טז סימן ד

בחורה שלא נמצא אצלה לא נרתיק ולא רחם אלא שחלות בלבד ובנו לה בניתוח פלסטי נרתיק על מנת שתוכל לקיים יחסי אישות, וללדת בטוח שלא תוכל לעולם, אם מחובת הרופא להודיע על כך לבחור שעומדת להנשא לו כדי להסיר מכשול מלפניו ומבלי כל חשש ללה"ה.

שאלה: כ"ג כסלו תשמ"ג. לכבוד הרב הגאון א. י. וולדינברג שליט"א. כבוד הרב שליט"א

אני מקוה כי כבודו זוכרני בעת עבודתי בב"ח שערי צדק כרופא במחלקת נשים, כעת אני עובד בב"ח לניאדו בקרית צאנז נתניה, וכן במרפאת פוריות במרפאה המרכזית של קופ"ח מרפאת זמנהוף בת"א. באחרונה נמצאת בטיפולנו אשה רוקה בת 19 שפנתה אלינו בגלל אי הופעת הוסת, במסגרת הבדיקות שבצענו אצלה נמצא כי אין לה לא נרתיק ולא רחם אלא שחלות בלבד. זוהי תסמונת נדירה הידועה בספרות. מכיון שהאשה עומדת להנשא ולאחר שהוסברה לה הבעיה במדויק היא בקשה מאתנו לבנות לה נרתיק בניתוח פלסטי על מנת שתוכל לקיים יחסי אישות, הוסבר לה בפירוש שללדת לא תוכל לעולם. ואכן נתחמם אותה. הנתוח עבר בשלום ובהצלחה מירבית כך שאדם בלתי מקצועי לא יוכל לגלות שאין מדובר בנרתיק טבעי. הבחור אתו היא עומדת להתחתן אינו יודע כלל על הבעיה של אשתו. והאשה בקשה בכל לשון של בקשה שלא נספר לו על כך דבר.

שאלתי מכבודו היא, האם מחובתי לספר לבחור גם אם אין הוא פונה אלינו בזכר אשתו לעתיד, או אולי רק אם הוא יפנה בשאלה מפורשת, האם יש דמיון בין בעיה זו ובין בעיה של אשה החולה במחלה ממארת ועומדת לפני נישואין שאז נפסק כי יש לספר לחתן.

כמובן שאותה בעיה קיימת במקרים דומים כאשר ברור שהבחור עקר לחלוטין - אשכנזי מכוונים לחלוטין ולפי ידיעת מדע הרפואה היום אין לו תקנה. האם מחובתינו לגלות את אזהרה של הנערה אתה עומד הוא להתחתן ולהסיר מכשול מלפניה. בכל הכבוד ד"ר יעקב ממש מחלקת נשים בב"ח קרית צאנז ע"ש לניאדו, נתניה.

תשובה: בה"ו ו' טבת תשמ"ג. ירושלים עיה"ק תובב"א. לכבוד הרופא הנכבד ד"ר יעקב ממש נ"י רופא במחלקת נשים בב"ח קרית צאנז, נתניה. שלום רב. יקרת מכתבו קבלתי לפני יומיים, והבני להשיבו בזה על שאלותיו.

לדעתי מחויב הרופא לגלות לבחור ממום הבחורה הגם שלא עולה על דעתו לפנות אליו בשאלה על מצבה מפאת חוסר ידיעה מהחיסרון והגם שהבחורה ביקשה ממנו שלא לספר לו, אין לו לשמוע לה. ואותו הדבר אם קורה להיפך שהבחור עקר והבחורה איננה יודעת מזה מחובתו להודיע מזה לבחורה, ואבסס את דברי בהלכה....

כך גם דעתו של הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל:

נשמת אברהם ח"ג סימן ה' ע"מ קד

"... שמעתי מהגרי"ש אלישיב זצ"ל... לדעתו אין מהגמרא ביבמות ראייה, כי שם מדובר על שאלה של פגם משפחה וכיון שלדעתו של רב יהודה - שהוא היה גדול הדור - היה כשר לגמרי ורק מפני עמי הארץ שבמקומו אמר לו שילך למקום אחר שלא מכירים אותו ויתחתן שם, אבל באדם שהוציאו לו אשך יש פגם בגופו, ואפילו אם לדעת הרופאים יכול להוליד, יש ולא ירצו אותו כחתן ולכן צריך להודיע לצד השני, עכ"ד."

דעות של פוסקים נוספים מובאות כתחומין כה' עמ' 54:

מסקנתו של הר"י קנייבסקי הזכרת לעיל, אינה מקובלת על פוסקים אחרים בני זמננו (ואף לדברי עצמו דבריו נאמרו להלכה ולא למעשה):

- לדעת הר"ר י"ש אלישיב כל צד חייב להודיע למשנהו על כל פגם משמעותי, ואפילו על בעיה רפואית שלדעת הרופאים אינה משמעותית ואינה גורמת דק (מעין זו של היות החתן מחוסר אשך אחד, הנידונה בדברי הר"י קנייבסקי).
- הרש"ז אורבך הכיח מדברי ר' יהודה החסיד הנ"ל, שבהימנעות מסיפור אף על מומים שאינם מבטלים קידושין יש משום אונאה, כאשר יש מקום לחשש שמחמת מום זה היה הצד השני נמנע מלהשתדך.
- ולדעת הרא"י וולדנברג אין להביא ראייה מהמעשה המובא בגמרא ביבמות, כיון שאפשר ששם התיירו לו לשאת בת ישראל רגילה ולא לספר על פגמו רק להוראת שעה, כדי לפרסם את ההיתר שמותר לכל בת ישראל כשרה לשאת בן ישראלית מגוי.
- וכן כתב הר"ד מילדולה בשו"ת מים-רבים (אה"ע סי' ט"ז), שאף אם נודע שאחד הצדדים הוא גר שהסתיר עובדה זו מהצד השני, די בפגם זה כדי שהצד השני יוכל לדרוש את ביטול השידוך.

וכפי שראינו לעיל בדברי הרב יעקב ישראל קנייבסקי וקהילות יעקב, יבמות סימן לה, ובגהדות חזקות סימן סד) שיש דעות שונות לגבי הגבולות של חיוב זה.

יחד עם זאת - לפי כל הפוסקים אסור לאדם לשקר בפועל אם שואלים אותו:

נשמת אברהם חז"ג סימן ה' ע"מ קד

"... ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל שגם לדעתו אין צורך לבחור לספר למשדכת שלו על הניתוח שעבר, ובמקרה של הגמרא ביבמות על יהודי שאבא שלו עכו"ם, אין זה נקרא פגם כי למעשה "אין לו אבא" וממילא אין לאבי הכלה מחותן שצריך להתבייש ממנו. אך אסור לו לשקר בפועל אם שואלים אותו, עכ"ד".

א. יש הבדל בין הסתרת פגמים שהתגלותם תבטל את הנישואין, לבין הסתרת פגמים שעלולים לפגוע בשידוך אך לא יבטלוהו.

ב. יש מי שאמר שיש 'לגלות טפח ולכסות טפחיים', ולספר לשואל רק פרטים חלקיים, כדי שאם ירצה יוכל להמשיך ולברר בעצמו אצל הנשאל או בצורות אחרות, ואם יחליט להתעלם מפרטים אלו, הרי 'סבר וקיבל' (הרב יצחק דילברשטיין בתחומין כה' עמ' 52; וכן ע"ה הורה לצד שלישי שנשאל, ראה דילמות מוסרות - ריפוי וסיעוד, עמ' 39).

ג. אם הפגמים אינם מפריעים לבני הזוג אך עלולים להפריע לבני משפחותיהם, אין צורך שיספרו לבני המשפחה. מכל מקום: ראוי וכדאי להיוועץ בסמכות תורתית העוסקת בנושאים כאלה על המשמעות המעשית של פגמים כאלה. חשוב להדגיש שסמכות כזאת לא אמורה להחליט במקום השואל, ההתייעצות באה לתת לאדם כלים כדי שיוכל לקבל החלטות שקולות. בכל מקרה: הכרחי שהאדם עצמו יקבל את ההחלטות (לענין אנשים צעירים הניצים מול התלבטויות כאלה אינם בקיאים במשמעויות ובהשלכות של בעיות מסוימות העולות לפגוע באדם עצמו, או בזוגיות, או ביחסים בין בני הזוג לבין בני משפחותיהם. התייעצות עם אדם מבוגר ומנסה עושה לאדם לראות את הפרטים בצורה יותר כוללת כדי שיוכל לקבל החלטה מאוזנת).

ד. אם ההורים מונעים מלספר לבן הזוג העתידי על פגם מסוים שצריך לגלותו, וילדם חושב שחיוני לגלות את הבעיה לפני ההחלטה על הנישואין, אין ההורים יכולים למנוע זאת, והבן/הבת לא חייבים לשמוע להם אם ציוו אותם לעשות זאת. מלבד הצורך ההלכתי לגלות, הסתרה כזאת של מידע עלולה לפגוע בעתיד בשלום הבית של בני הזוג.

ה. בדברים שהצנעה יפה להם, או בדברים שלאדם קשה מאוד לספר עליהם, רצוי להיעזר בגורם מקצועי או ברב שיוכל להסביר את הדברים כראוי.

ו. פשוט וברור שאי אפשר להסתיר מידע בהתבסס על הטענה שהנישואין הפיכים ושם בן הזוג לא יתרצה תמיד אפשר לבטל את הנישואין למפרע או להתגרש. הסיבה היא שאלו תהליכים קשים הכוללים עגמת נפש מרובה ולעיתים גם עיכובים ממושכים ודיונים מתישים (ראו תשובת התם סופר, אבן העזר, חלק א סימן קס"ד; וכן שו"ת ציץ אליעזר, חלק טז סימן ד; ושו"ת אור גדול (סימן ה ס"ק יב) שאוסט שט). לעיתים, אף על פי שמעיקר הדין מי שקידש ברמאות כופים אותו להוציא, מכל מקום, הלכה למעשה, אין כופים עליו גט. מלבד זאת, גרושה אסורה לכהן, ובכלל לגרושים יותר קשה להשתדך. זאת ועוד, במקרים רבים יש כבר ילדים או הריון, והמצב בלתי הפיך לגביהם. כך שבשום אופן אי אפשר לסמוך על כך שהקידושין הפיכים ולמנוע בטענה זו מסירת מידע חיוני.

ז. יש פוסקים שציינו שבניית זוגיות נכונה על אדני האמת כוללת גילוי נאות של מכלול הפרטים, אף על פי שמעיקר הדין היה מקום להסתירם. כמובן, יש לחשוב מראש מתי ובאיזה אופן לספר כדי לא להפחיד את בן/בת הזוג, ואם יש מקום לספר על ידי צד שלישי.

האם צד שלישי צריך לספר?

משנה תורה לרמב"ם, הלכות רוצח פרק יב, יד

כל המכשיל עיוור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת... הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר "לפני עקר לא תתן מִכְשָׁל" (ויקרא יט, יד). הבא ליטול ממך עצה, תן לו עצה ההוגנת לו.

שם, פרק א, יד

כל היכול להציל ולא הציל, עובר על "לא תעמד על דם רֵעֶךָ" (ויקרא יט, טז), וכן... ששמע עובדי כוכבים או מוסרים מחשבים עליו רעה או שומנין לו פח ולא גילה ארון חברו והודיעו... וכל כיצוא בדברים אלו, העושה אותם עובר על "לא תעמד על דם רֵעֶךָ".

חפץ חיים, הלכות אסורי רכילות, כלל ט עיור שלישי סעיף ד

אם הוא רואה שאחד רוצה להשתדך עם אחד, וידוע לרואה הזה כי הדרתן הזה יש לו חסרונות עצומים וכו', והמחותן אינו יודע מזה דבר, ואילו היה יודע לא היה מתרצה לה, יש לגלות לו.

מלבד המחויבות של בני זוג הנפגשים לצורך נישואין שלא לרמות זה את זה, חובה גם על אנשים אחרים למנוע עוול שכא לידיעתם. בין אם נתבקשו להתעורר ובין אם לא נתבקשו להתערב.

בס"ד.

כי שיוודע מהעניין המדובר ויכול למנוע את הנזק הצפוי, ואינו מספר, עלול לעגור על האיסורים "לפני עור לא תתן פְּכָשֶׁלִי", ו"לא תַעֲמֹד על דָם רַעֲךָ".

לכן אם צד שלישי יודע על בעיות שכן הזוג אינו יודע עליהן, ובמידה שמתקיימים כל ההנאים לפיהם לא חלים איסורי רכילות ולשון הרע, חובה עליו לספר.

פתחי תשובה על שלחן ערוך, אורח חיים, סימן קנו

כל ספרי המוסר מרעשים העולם על עוון לשון הרע, ואני מרעיש העולם להיפך. **עון גדול מזה וגם הוא מצוי יותר, והוא מניעת עצמו מדבר במקום שצריך להציל עשוק מיד עשוקו וכו'...** וכן בעניין שידוך והוא יודע שהוא איש רע ובליעל ורע להתחתן עמו, כולם בכלל השבת גופו וממונו.

שו"ת ציץ אלעזר חלק טז סימן ד

ג) והלום ראיתי גם בספר חפץ חיים להגה"צ הבעל משנה ברורה ז"ל בכלל ט' סעי' ד' שפוסק במפורש על בדיקה לזה שאין לעמוד מנגד ולא לדבר ולחשוש משום איסור לשון הרע, אלא שמותר וגם יש חיוב לגלות.

והוא זה, דכותב שם:

דאם אחד רואה בחבירו שאחד רוצה להשתדך עם אחד ויודע להרואה כי החתן יש לו חסרונות עצומים והמחותן אינו יודע מזה ואילו היה יודע לא היה מתרצה לזה, יש לגלות לו.

ובסעי' ו' מפרט הח"ח ז"ל מהות החסרונות, וכותב:

דהיינו אם החיסרון הוא מצד חולי גופו והמחותן אינו מכיר אותו מצד שהוא דבר פנימי אשר לא נגלה לכל, פשוט הוא דאין על המגלה ענין זה חשש איסור רכילות. ונמו כן היכא שהוא בליהפך, כשיש חיסרון מצד הכלה.

ממשיך הח"ח ז"ל לפוסק בסעי' ז':

דאם מי שהוא יודע חולי הפנימית שיש במשודקת אך הם מסתירים מהחתן, אין על המגלה חשש איסור רכילות, וחוזר לכפול זאת ההלכה גם בסעי' י' שם וכותב, דאם יודע שהמשודקת יש לה מחלה פנימית אשר לא נגלה לכל והחתן אינו יודע מזה מותר לגלות לו מזה.

ונלמד איפוא מהאמור בח"ח ז"ל במכש"כ על כגון מום גדול כבנידוננו שאין כל חשש של איסור לה"ר מלגלות מזה להצד השני.

ומה הדין היכא שכבר משודקים זל"ז, אם מותרים או מחויבים אפ"ה לגלות עדיין מזה לצד השני? הנה הח"ח בבאר הים חיים שם בס"ק ט"ו נוגע מזה, ומבאר שההיתר בזה הוא הגם שהיא כבר משודקת לו והגם שהשידוך יתבטל ע"פ דיבורו ורק מסתפק שם על האי גוונא היכא שהיודע מזה הוא רק יחיד ואין שני עדים על כך עיין שם.

והיתה זאת לבאר, **דהגם** שהח"ח ז"ל מדבר בכל דבריו לכאורה רק מהיתר לגלות, ולא מזכיר בדבריו שיש גם חיוב על כך, **מכל מקום** נראה ברור שהוא זה מפני דבזה הוא דקעסיק בספרו לברר ולפוסק מה שאסור לדבר משום ליתא דלה"ר ורכילות ומה שמותר, ולכן בא בדבריו שלפנינו ומשמיענו שבכגון הנ"ל אין איסור לה"ר ורכילות ומותר לדבר ולגלות, ואם כן **ממילא כבר ברור הדבר כי אז יש כבר חיוב על כך לגלות**, מפני דבעינן כזה הדבר מובן מעצמו **דאם מתברר בפנינו שאין איסור אזי ממילא הפועל יוצא מזה הוא שיש כבר חיוב להגיד ולגלות** משום לא תעמוד וכו' וכו"ל, וגם הח"ח יסבור בפשיטות בכזאת, ורק לא אזכיר מפורש מזה היות שאין זה מטרת ספרו.

הדגשתי לכתוב בלשון "ורק לא מזכיר מפורש מזה" מפני דכד דייקנן בדבריו ניתן להבין שלמעשה ברמז הוא מרמז גם על חיוב, כי בסעי' ד' כותב בלשון "יש לו לגלות לו" ומשמעות לשון זה יש של מובן, לא רק שמותר אלא שגם מחויב בדבר לגלות לו.

וגם זאת לבאר: דסתמן וסתמתן של דברי החפץ חיים משמעותן שהמדובר והמכוון **לאו דוקא בהיכא שהמחלה מסוכנת**, אלא המדובר והמכוון **על כל סוג מחלה שהיא המקוננת בגוף ואינה בת חלוף** ונמצאת באחד מן הצדדים ונרמזת לסבל ואי נוחיות והפרעות בחיים וכו', **ושיש לידע לגלות מזה לצד השני, ופשוט... עכ"ל.** (א.ב. - הסברה היא שאם אין איסור רכילות ולשון הרע, ממילא חלה החובה מדייק אחרים, כגון השבת אכדה או "לא תעמוד על דם רעך")

בס"ד.

כאמור לדעת הצ"ח - הסברה היא שאם אין איסור רכילות ולשון הרע, ממילא חלה החובה מדייקים אחרים, כגון השבת אכדה או "לא תעמוד על דם רעך".

לעומת זאת - הגרש"י הסתפק, שאולי גם במקרים כאלה יש רק היתר לספר, והעושה כן איננו עובר על איסור רכילות ולשון הרע, אבל אין חובה לספר:

נשמת אברהם, אבן העזר, סימן ב' ס"ק א, עמ' סא

רופא שיוודע על מום או פסול בחולה שעומד להתחתן, האם רשאי או חייב לגלות את זה לצד השני או האם יש כאן איסור של רכילות...

וא"ל הגרש"י אויערבאך זצ"ל: "שאו"י אין חיוב להגיד על מחלות וכו' רק היתר, כי אפשר אולי לדייק כן מדברי החפץ חיים כי לגבי אפיקורסות ועל בית פריצות הוא כותב "צריך לגלות" (שם סעיף ו' וסעיף ז') בו בזמן לגבי מחלות הוא כותב "יש לגלות לו" (סעיף ד') ושוב "אין על המגלה חשש איסור רכילות" (סעיף ו') עכ"ל.

ההחלטה האם לספר או לא לספר תלויה בשיקול הדעת:

האם מדובר בגורם בעל חשיבות שעלול לשנות את החלטת בן הזוג - ואז צריך לספר. או שמדובר בגורם לא משמעותי, שגם אם בן הזוג היה מודע לו, לא היה משנה את דעתו - ואז אין מקום שצד שלישי יתערב.

המינוח ההלכתי הוא 'סבר וקבלי' - אנחנו מניחים שקרוב לוודאי שגם אילו היה יודע בן הזוג על הבעיה, בכל זאת היה מתרצה ולא היה מבטל את הקשר ואת השידוך.

ושמא תאמר - מדוע שלא יספר בכל מקרה ויתן לחברו להחליט אם זה חשוב או לא? נראה שסיפור דברים עלול לחדד ולהדגיש תופעות מסוימות מעבר לחשיבותן האמיתית.

האדם הוא יצור חברתי, והוא מושפע ממה שמספרים לו, ובפרט בעניין רגיש כמו בחירת בן זוג או בת זוג, שבו כמעט כל אדם זקוק להסכמה חברתית ולאישור סמוי על בחירתו.

חלק מהמצווה לשמח חתן וכלה קשור לצורך החברתי והנפשי של החתן והכלה לקבל את ההסכמה החברתית, הנחוצה להם כל כך, לצעד האמיץ של נישואין שלקחו על עצמם.

במצב רגיש כזה, כשאדם עומד לפני קבלת החלטה מכרעת, ולעתים רבות הוא גם מתלבט כיצד לנהוג, אדם עלול להתייחס בהפרזה לכל פיסת מידע על בן הזוג המיועד שהוא טרם הכיר כראוי, ושהוא שוקל לחלוק עמו את חייו.

במצב כזה אדם עלול לקבל את סיפור הדברים בצורה מחמירה, מתוך תפיסה מחשבתית שאם אדם אחר טרח לספר לו עובדה מסוימת בגנות בן הזוג המיועד, יש לכך משמעות גדולה.

אם אדם בטוח שכין כה וכה דבריו לא יתקבלו, הריהו פטור מלספר⁶.

⁶ חפץ חיים, באר מים חיים על הלכות איסורי רכילות כלל ט ציור שלישי ס"ק ה.